

KNIPSEL ARCHIEF

Geregeld verschijnen er in de krant en tijdschrift artikelen die direkt of indirect wat met onze gemeente te maken hebben. Direkt is duidelijk, meestal zijn het gebeurtenissen die beschreven worden, indirect zijn het b.v. artikelen over oude munten, Romeinen in Nederland enz. Belangrijk om te bewaren. Artikelen over Vleuten, De Meern en Haarluis verschijnen er al jarenlang. Voor het schrijven van stukken in dit blad, voor het streekmuseum voor het onderzoek van de werkgroepen willen wij zoveel mogelijk knipsels in één archief onderbrengen.

U heeft knipsels, U heeft vragen hierover, bel Paul Wieman of de redactie, 03406 - 1878 of 03407 - 2871.

Gezicht op kasteel De Haar

Op de middenpagina's treft u een luchtfoto aan van het kasteel De Haar. Rechts naast de foto staat het gedicht 'De Echo' afgedrukt, maar allereerst een "Historische Aanteekening".

HISTORISCHE AANTEEKENING.

De schilderachtige ruïne of bouwvallen van het aloude huis of de ridder-hofstad de Haer zijn te zien in het westelijk gedeelte der provincie Utrecht, ten noorden van het gehucht de Haar-Zuilens, op 1/2 uur afstand van het dorp Vleuten, en 1 uur van het dorp Kockengen. (1) De meeste oudheidkundige schrijvers zeggen, dat het kasteel de Haer gebouwd werd in 1162 of daar omstreeks. Als zijn stichter wordt genoemd G o d s c h a l k, broeder van den, in de geschiedenis van graaf F L O R I S V bekenden H e r m a n, heer van Woerden, wiens naam en bedrijf ook in V o n d e l s treuspel G i j s b r e c h t v a n A e m s t e l, gelijk in het treffelijk werkje: G i j s b r e c h t v a n A e m s t e l, enz. van J. t e r G o u w, Amst. 1861, vermeld zijn. Het slot en zijne omgeving verbleef in dát geslacht tot in de eerste helft der 15de eeuw, en kwam toen aan andere eigenaars. In 1542 behoorde het, volgens den geschiedschrijver M a t t h e u s, aan D i r k v a n Z u i j l e n, en werd toen door den stadhouder van Holland, J o z e f L a l a i n g, belegerd en

verbrand, uit weêrwraak voor het vermeesteren van Vianen door de Utrechtschen, onder hunnen bisschop D a v i d v a n B o u r g o n d i e, die met de Hollanders in oorlog was, naar de wonderlijke zeden van dien goeden ouden tijd, toen geestelijke heeren zoowel het zwaard hanteerden als die andere kleine dwingelanden, tegen wie zij gestadig in het harnas stonden. - In 1672 en 1673 werd het kasteel door de Franschen onder L o d e w i j k X I V en zijn maarschalk L u x e m b u r g verwoest. Toen werden de groote bekluisde kelders van het slot tot gevangenis gebruikt. Zoals de ruïne 't nog doen zien, was dit slot voorheen een wijldluftig en zwaar gebouw, prijkkende met 2 ronde en 2 vierkante torens. Het bleef sedert in eigendom van het geslacht van Z u i j l e n v a n N i j e v e l t, en wel van den roomsch katholieken tak dier familie, waarvan thans nog afstammelingen te Brugge wonen. In de eerste helft der vorige eeuw kwam het kasteel allens meer in verval; geraakte onbewoond, en verviel langzamerhand tot den staat, waarin de overblijfselen tegenwoordig worden ge-

zien. Van de bouwvallen of ruïne der voormalige ridder-hofstad de Haer bestaan verscheidene afbeeldingen, zoo in plaat als op paneel; en nog menigwerf houdt deze ruïne - welke eene der fraaiste in onze gewesten is - ook om het landschap waarin zij is gelegen, het tekenstift beminnars van dit genre van tekenstudien en van natuurschoon bezig. Of de merkwaardige echo, die, eenige jaren geleden, door den schrijver van dit opstel, aan den noordkant der ruïne werd gehoord, daar tegenwoordig (1861) nog aanwezig is, kan hij niet verzekeren. Ten slotte zij vermeld, dat zij hem aanleiding gaf tot het vervaardigen der vorenstaande versregelen. Het behoeft dus niet gezegd, dat zoowel hetgeen daarin voorkomt van de overlevering naar een oud volksverhaal, als de fabel van den boozen ridder, wiens persoon vast nooit bestaan heeft, behoort tot de romantische verdichting; en alleen gediend heeft, om hetgeen de fantazie nopens die echo ontwierp, in zeker cadre te zetten.

DE ECHO VAN HET HUIS TER HAAR.

naar eene sage uit den tijd der kruistogten.

In 't Sticht, nabij 't gehucht de Haar,
In land'lijk schoone dreven,
Verhief weleer, voor 's wand'laars oog,
Een statig slot zijn tinne omhoog,
Van gaarde en bosch omgeven.

Daar leefde in pracht en overdaad,
Veel honderd jaar geleden,
Een ridder, Koenraad Wolf genaamd,
En om zijn trotschheid slecht befaamd;
Zoo ruw van aard als zeden.

Hij was de schrik van heel dat oord;
En deed den nabuur beven.
Al wie zijn hoogmoed kwam te na,
Dien deed hij 't rouwen, vroeg of spä,
En kostte 't goed of leven.

Geen ridder, mijlen ver in 't rond,
Die niet den woest'ling duchtte.
Want kwaad bedrieff was hem een spel,
Hij grijsde boos; en 't was hem wél,
Als wees en weduw zuchtte.

De zwakke, die, ontbloot van magt,
Geen toevlugt had of wreker,
En niet voor Koenraad slaafs zich boog,
Of need'rig naar zijn wenken vloog,
Was van zijn gramschap zeker.

Slechts wie in magt hem meest'ren kon
En fier hem 't hoofd dorst bieden,
Dien maakte hij geveinsd zijn hof;
Voor groot'ren kroop hij laag in 't stof;
Den sterken bleef hij vlieden.

Een hoofdtrek van zijn wreev'len aard
Was hardheid tegen armen.
Wie ook den schaam'len bijstand bood,
Voor hen was, in gebrek of nood,
Bij Koenraad geen erbarmen.

Kwam ooit, in leed of ongeval,
Een lijder bij hem klagen,
Dien deed hij, wreed bij 't grievendst lot,
Vaak onder hoongelach en spot,
Straks van zijn erf verjagen.

Eens – 't was in 't najaar, 's avonds laat;
En ruw, onstuimig weder;
De rukvlaag gierde wild door 't woud;
De regen viel, als ijs zoo koud,
Op stulp en slotdak neder.

Wolf had zich, naar gewoont', dien dag,
In 't woud ter jagt bevonden;
Daár velde hij een boschzwijn neêr.
Thans trok hij, moede, slotwaarts weêr,
Met stoet van knechts en honden.

Een graauwe mist had bosch en veld
Gehuld in neev'lig donker;
Nauw wist men, langs welk pad men toog.
Maar eindelijk – daár ontdekt zijn oog
Een scheem'rig licht-geflonker.

Dit was het licht op Koenraads slot;
Waar hem de burgvrouw beidde;
En van geregen, eêl en fijn,
Van keur van wildbraad, ooft en wijn,
Den maaltijd hem bereidde.

Nu hoort men straks, door bosch en dal
Der jaag'ren horens schallen.
De burgwachter, die dit sein dra hoort,
Ontgrendelt deur en buitenpoort;
En doet de slotbrug vallen.

Reeds nadert men de breede gracht;
En ziet, op trans en toren,
't Ontstoken fakkellicht der wacht.
Op eens – daar doet een bange klagt
Zich, van den landweg, hooren.

„Ach! edel ridder,“ – luidt de stem:
„Verleen mij uw beschermen!
„Een schamel pelgrim, ziek en zwak,
„Smeekt, voor deez' nacht, een gastvrij dak.
„Wil mijner u ontfermen!“

„„Wie zijt gij die daar spreekt?“ – vraagt Koen.
„„Wat durft gij schaamt'loos hopen!
„„Voor knaap en ridder staat mijn slot,
„„Maar voor geen zwerfend bedelrot,
„„Ten schuil en wijkplaats open.““

„Ik ben“ – dus luidt des grijsaards woord; –
„Een dorper, hier geboren.
„Thans keere ik van mijn pelgrimstogt,
„Nadat ik 't Heilig' Land bezocht.
„Wil toch mijn beê verhooren!“

„Gedenk, heer, ik ben mensch, als gij!
„Ik toog straks huiswaarts henen;
„En kwam tot hier, doch kon niet meer;
„Want krank en magt'loos zeeg ik neêr.
„Ai! wil me uw hulp verleen!“

Koen voelt zijn trots op 't diepst gekrenkt
En 't hart van wrevel zwellen –
„„Hoe...!“ – barst hij uit, op schamp'ren toon:
„„Gij, dorper! durft u, mij ten hoon,
„„Met mij gelijk te stellen...?““

„„k Verleer u, keerle, dra dien trots;
„„En doe van hier u jagen.
„„Geboefte als gij, gemeen van aard,
„„Is nauw eens ridders aandacht waard;
„„En heeft geen regt tot klagen.““

De wreeddaard laat den armen man
Vergeefs om bijstand zuchten.
Hij baauwt, met grijnzend spotgelach,
Zijn smeektoon na en droef geklag;
En toont, geen straf te duchten.

Op eenmaal – hoor! ... wat wild gedruisch
Wordt in de gracht vernomen? –
Het plompt en plast, en spoelt en spat,
En stuwt met drift het bruischend nat
Naar oeverkant en zoomen.

Wat rauwe gil...! – 't Is Koenraads stem. –
Daar rijst zijn noodkreet weder! –
Vast reed hij, bij de duisternis,
Van 't glooiend pad, de valbrug mis,
En in de slotgracht neder.

Als roerloos staan én knaap én knecht,
De schrik om 't hart geslagen;
Want ruw en donker is de nacht;
En peilloos diep de breede gracht. –
Wie zou ter hulp zich wagen!

Nog eens laat 's drenk'lings noodgeschrei
Zich uit de diepte hooren.
Maar allengs zwijmt het dof gerucht,
En gaat met Koenraads jongste zucht,
In 't windgeloei verloren.

Men komt van 't slot, met fakkellicht. –
Te laat, voor 's ridders leven! –
Al brengt men ladder aan en lijn;
Men weet niet, waar de plek mag zijn,
Daar Koenraad is gebleven.

Wel ziet men 't vlak des strooms beroerd,
En 't borlend schuim der golven;
Doch, waar men zoekt, met toorts en tros,
Verdwenen zijn én man én ros;
En in den vloed bedolven.

Men luistert... roept... doch – hoort niets meer,
Dan 't eenzaam stroomgeklater.
Weer stuwt de wind de golfjes voort,
Die kabb'len tegen kant en boord;
Maar stilte heerscht op 't water.

Men zegt, dat, sinds den veegen stond,
Waarin de ridder sneefde,
Nog vaak, des nachts, een vurig ros,
Waarop een man in wapendos,
Langs gracht en slotwal zweefde.

Dan klonk er, van den oeverkant,
Een droef en angstig klagen,
Waarvan de weêrklank, woord tot woord,
Van uit de diepte werd gehoord,
Tot de ochtend weêr kwam dagen.

Nog doet, in d'ontrek van den grond,
Waar, eeuwen lang te voren,
De aloude burgt verviel tot stof,
Zich, over 't vlak van veld en hof,
Die wondere echo hooren.

Dát zou de stem van Koenraad zijn,
Wiens schim daár sinds bleef dwalen;
En – naar 't verhaal zegt – ied'ren kreet,
Gelijk hij 't eens dien pelgrim deed,
Al baauwend moet herhalen.